

ZIEN EN GEZIEH WORDEN, HOREN EN GEHOORD WORDEN, KENNEN EN GEKEND WORDEN, FUNCTIEMENING, VOLDOENDE LEVENDEIGHEID, TOEZICHT

Achterpaden

bij voorkeur kort en recht, met elke 15-20 meter een lichtpunt
bij begin en bij hoeken en bochten: een lichtpunt

onsluiting: bij voorkeur voor maximaal 10 woningen/luiken per zijde

L, T, H of Z-vormen (of varianten hiervan): orthoeken met een halve vierkante meter

Arvalopslag

bergingen: buiten het zicht van publiek

buitenopslag verhindert overzichtelijkheid

Automaten

in het zicht van publiek

Bedrijventerreinen

capaciteit laad- en loszones: voldoende, geen overlast van wachtend vrachtwagenverkeer
doorgaand verkeer: concentreren op één route

goed te overzien (ook door camera's) en surveilleerbaar: in een korte ronde

kavelafsluitingen: op korte afstand van hoofdweg en zichtbaar vanaf de aanvoerweg

ontsluitingsstructuur: met lange zichtlijnen

op delen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn: goede verlichting

Binnen terreinen

op toegangen en terrein: zicht vanuit omliggende woningen

Bouwt terreinen

bouwketen: zo mogelijk niet zichtbelemmerend

bouwkampen: niet verblindend, temperen na werkdag

bouwverkeer: niet zichtbelemmerend parkeren in de openbare ruimte

extra groenonderhoud: om te hoge begroeiing tegen te gaan

formeel en formeel toezicht: expliciet organiseren

Buiterruimte

geen 'niemandslaan' waarop geen toezicht is

onvoldoende informatie toezicht: compenseren met formeel toezicht

zichtlijnen: niet laten belemmeren door beplanting of andere objecten

Camera-toezicht

op drukke, kwetsbare plekken (bijv. roltrappen, uitgaanscentra, markten)

Fietsenstallingen

(routes naar) toegangen: goed verlichten, in het zicht van veel gebruikte ruimten

stallingsmogelijkheden voor (brom/fietsen): dicht bij toegangen

transparant, overzichtelijk en goed verlicht

Gangen

geen lange smalle gangen met daglicht/ramen aan de uiteinden (tegenlicht)

overzichtelijk, geen rechte of scherpe hoeken, geen nissen, zo kort mogelijk

Gebouwen

als arcades gewenst zijn: kolommen zo slank mogelijk en goed verlicht

bij publieksgebouwen: de receptie in het zicht van en met overzicht over het hele

toegangsgebied

In de plint: gebruiksfuncties met zicht op buitenruimte (receptie, vergaderkamers e.d.)

Gevels

aantichten of verlichten voor zichtbaarheid

geen 'blinde' muren (5 meter of meer aaneengesloten wand zonder ramen of deuren)

zo mogelijk aansluitende gevels óf juist met een behoorlijke tussenuimte

Goederenplaatsing

waardevolle goederen: niet in het zicht van buitenruimte

Groen

groenontwerp en verlichtingsplan: op elkaar afstemmen

richtlijn: afstand stammen van hopen tot lichtmasten minimaal 8 meter

lage beplanting en lange zichtlijnen

locatie van bomen: niet zichtbelemmerend

onderkant kruinen van bomen: niet lager dan 2,2 meter

struiken en heggen: niet hoger dan 1,5 meter

Halles openbaar vervoer

In het zicht van woningen, ander verkeer of gebruiksfuncties

transparant en goed verlicht

Hangplekken voor jongeren

niet in het directe zicht van woningen

Hondenuitlaatplaatsen

zichtbaar (vanaf openbare weg) en goed verlicht

Lockers/kuisjes

indien gewenst: op goed zichtbare plaatsen

Nissen

zo mogelijk vermijden

indien gewenst deze bij voorkeur minimaal twee maal zo breed als diep

indien gewenst deze verlichten met slagvaste armaturen op minimaal

2,70 meter hoogte

Ondergrondse ruimten

met zo veel mogelijk daglicht, daglicht mag niet verblinden

Parkeerages

bij toegangen: formeel toezicht (eventueel met camera's)

overzichtelijk, lange zichtlijnen, alle delen goed verlichten

voetgangers in- en uitgangen: in het zicht van veel gebruikte ruimten

Parkeerplaatsen

in het zicht van formele en/of informele toezichthouders

voor bewoners: in nabijheid van woningen, in het zicht van ten minste twee woningen

voor bezoekers: in de nabijheid, in het zicht van ten minste twee woningen

Parkeerterreinen

overzichtelijk, geen obstakels of struiken hoger dan 50 centimeter

Publiekariumten

bij avondgebruik: toezicht is vooral dan gewenst

constructievorm: zo mogelijk en gewenst grote overspanningen en weinig kolommen

In de ruimten: geen zichtbelemmerende objecten

toezicht optimaliseren: bijvoorbeeld vanuit wijkkels of aanliggende veel

gebruikte ruimten

Routes

avond- en nachtroutes: verlichten volgens normen openbare verlichting

(zie verlichting)

fiets- en looproutes in stille gebieden: combineren

fiets- en looproutes: aan de drukste kant van de straat

fiets- en looproutes: separaat van autoroutes, maar wel in het zicht daarvan

hoofdfietsroutes: dóór de wijk, niet langs de wijk

hoofdrijdsroutes: langs voorzielingen met dag- en avondfuncties, zicht hierop

In looproutes: geen uplighters (licht vanuit het loopoppervlak)

indien beplanting hoger dan 40 centimeter gewenst: aan beide zijden op ten minste

4 meter afstand

nachtroutes: in het zicht van gebruiksfuncties

recreatieve routes: niet verlichten als er alternatieven zijn

rolluiken: langs nachtroutes maximaal 20 meter aaneengesloten

routes naar toegangen: in het zicht van woningen, verkeer of gebruiksfuncties

tenminste op één functionele route: zicht vanuit bebouwing

verkeersremmers: op logische locaties en duidelijk zichtbaar, ook 's avonds

verkeersstromen: bundelen zonder onderlinge visuele barrières

Ruimten

plafonds en wanden aantichten: maakt ruimten lichter en ruimtelijker

vanuit intensief gebruikte ruimten: zicht op entree, fietsenstalling, parkeerplaatsen

verlufrijruimten: gedurende openingsjilden in het zicht van andere gebruiksfuncties

Mogelijke maatregelen Zichtbaarheid

ZIEN EN GEZIEEN WORDEN, HOREN EN GEMOORD WORDEN, KENNEN EN GEKEND WORDEN, FUNCTIEMENING, VOLDOENDE LEVENDIGHEID, TOEZICHT

165

Schalen

gevels: goed verticthen

schoolgebouwen: goed zichtbaar vanuit de omgeving, niet in een verlaten gebied
schriftverlichting: op strategische punten (bijvoorbeeld bij de toegangen)
toegangen: zicht op wie er binnenkomt

Schoolpleinen

begroeiing: overzichtelijk

goed verticthen zonder hinder voor de omliggende woningen

In het zicht van omliggende bebouwing, bv. een conciërgewoning
toegangen: duidelijk zichtbaar en herkenbaar vanuit de omgeving

Speel- en ontmoetingsplekken

met toezichtmogelijkheden

voor kinderen: in het zicht van omliggende woningen

Sportaccommodaties

kantines: personeel op vaste tijden ingeroosterd ('kennen en gekend worden')

kleedkamers en douches: linkijk/vermijden door schaamschotten, matglas

niet in monofunctionele gebieden met alleen dagfuncties (bv bedr.)(verterreinen)
niet in parken of buiten de bebouwde kom
toelettelbergen: zo open en overzichtelijk mogelijk

zicht op sportvloer/zwembad tijdens trainingen: verminderen
zwembaden: kleedcabines in één of twee lange rijen, niet in meerdere korte rijen

zwembaden: verbijfsvuimten aan de lange kant van het bad

Sportparken

paden: goed verticthen (ook als sportveldverlichting uit is), tot een half uur
na sluitingstijd

Stations

op I/ov/trappen: vanaf de laatste vijf treden overzicht (minstens 4,0 meter)

bij toegangen: minimaal 4,0 meter overzicht bij het naar binnen gaan

Stijgpunten

liften: transparantie niet lager dan ca. 50 centimeter vanaf tiftvloer i.v.m. linkijk

liften: van buitenaf de mogelijkheid om naar binnen te kijken

luftefs boven trappen: niet naar beneden laten lopen, dat is zichtbelemmerend

trappen: geen transparantie loopoppervlakken

trappen: maximaal overzicht, bochten vermijden, zo mogelijk rechte strektrappen

trappen en liften: zichtbaar vanaf toegangen

Straatmeubilair

In het zicht van minimaal twee woningen

terrassen, bankjes, abri's: op zichtbare plekken

Toegangen

duidelijk zichtbaar, herkenbaar, ook van grotere afstand

geen mogelijkheden tot ongewenst verschuilen

goed verticthen (zie verlichting)

In het zicht van omliggende gebuikfuncties (Ulrst: 24/7)

met transparantie deuren

toezicht vanuit een balie/receptie

zichtbaar vanuit een veel gebruikte ruimte (bijvoorbeeld secretariaat)

Tunnels en onderdoorgangen

aan- en afvoer: via een rechtstand met een volledige zichtlijn

bij toegangen: geen zichtbelemmerende obstakels

langs aanvoeroutes: geen hoge gesloten wanden

op toegangen: zicht vanuit omringende bebouwing

route door tunnels: zo kort, zo breed, zo hoog en zo recht mogelijk

verlichting: volgens richtlijnen NSVY, zie verlichting

wanden: vlak, geen nissen of inspr'ngingen

Uitgaanscentra

hates openbaar vervoer: overdekt en goed verlicht, nabij de uitgaanscentra

In en rond uitgaanscentra: voldoende sociaal veilige verlichting

dynamische verlichting (bouwlampen, stationlicht): voor evenementen/functies

taxistandplaatsen: overdekt en goed verlicht, nabij de uitgaanscentra

zo mogelijk: wonen boven horaca

Verlichting

binnenverlichting: niet verblindend, geen grote verschillen tussen ruimten

binnenverlichting: volgens normen/richtlijnen en aanbevelingen NSVY

buitenverlichting: volgens normen/richtlijnen en aanbevelingen NSVY

daglicht: mag niet verblinden

gelijkmatigheid, sterkte, kleur en richting: afstemmen op gebruik

hoofd- en nevenroutes: onderscheiden met verlichting (armatuur en lichtsoort)

In buitenruimte: lichtmasten 4 tot maximaal 6 meter hoog

In looproutes/zones: geen uplighters (licht vanaf het loopoppervlak omhoog)

uitgangspunt is: iemand op een afstand van vier meter te herkennen

verlichtingsarmaturen: slagvast, op minimaal 2,70 meter hoogte

verlichtingsplan: afstemmen op groenplan en groenonderhoud

vervangng lampen en armaturen: (eenvoudig) mogelijk

Voorzieningen

indien open na sluitingstijd van winkels: in het zicht van woningen

routes van en naar voorzieningen: in het zicht van woningen

Winkelcentra

aan alle routes: minstens aan één zijde winkelatelages en winkelengangen

aan publieke ruimte en doorgaande fiets/looproutes: geen blinde muren

aan puilen: geen zichtbelemmerende obstakels

toezichthouders' post': goed zichtbaar, één toegang uit het zicht van publiek

gevels: met rechte voorlijn zonder verspr'ngingen of nissen

indien rolluiken gewenst: transparant

openingslijden van winkels: vastleggen om sociale controle te waarborgen

Winkels

gondola's: maximale stapelhoogte van 1,50 meter

kassaplatsuig: zicht op de entree, winkel en klanten

kassaplatsuig: zodanig dat geen zicht op kassalade mogelijk is

kolommen en/of muurdarmen: overzichtelijk door spiegels of camera's

mazazijnen: overzichtelijk door goede orde en netheid

meerdere verdiepingen of separate verkoopvloeren: overzichtelijk door o.a. camera's

toegangen: transparant

vanuit winkels: de directe omgeving overzichtelijk

winkelruimte: overzichtelijk, zicht op klanten en assortiment

Woongebouwen

(routes naar) toegangen: zichtbaar vanaf de openbare weg

aantal woningen per gemeenschappelijke toegang: beperken tot ca. tien woningen

bergingen: inpassing bereikbaar, in kleine eenheden, toegangen overzichtelijk

entreehal: overzichtelijk en zichtbaar vanaf de straat

routes tussen parkeerplaatsen en toegangen: overzichtelijk

toegangen: afsluitbaar, met goed toezicht en beheer

Woonwijken

parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers: zichtbaar vanuit woningen

toegangen van woningen: in het zicht van buren

voorakten van woningen: aan openbare ruimte

woningen: groeperen (bewoners kennen elkaar)

woonkamers/ramen/erkers: aan de straatkant, met zicht op buitenruimte

DUIDLIJKE ZONERING, FUNCTIE, ROUWSTRUCTUUR, BEWEGWIJZERING

Achterpaden	vanaf toegangen!; maximaal één hoek; splitsing of kruising	Ruimten	eigendom, gebruik en functie; duidelijk maken indien nodig (bordjes naast deuren)
Avalopslag	goede informatie over aval- en huisvuilzameling	Scholen	gedragsnormen en strafmaatregelen; kenbaar maken
Bedrijventerreinen	oortten: duidelijk		
	stratenpatroon: eenvoudig		
	ontsluitingsstructuur één geheel; niet (later) delen toevoegen in een andere structuur	Speel- en ontmoetingsplekken	toegangen: duidelijk zichtbaar en herkenbaar vanuit de omgeving
Bouwertreinen	afspraken met buurtverenigingen over bouwplannen		
Buiteruimte	eigendom en gebruik: duidelijk maken	Terrassen	grenzen: vastleggen, markeren met plantenbak, balustrade o.d.
	gedragsnormen en strafmaatregelen; kenbaar maken	Terrijnen	afscheidingen: zo mogelijk met natuurlijke elementen (water, groenzones)
	geen onbestemde of braakliggende gebieden	Toegangen	bij toegangen: overzichtsplattegronden
	status herkenbaar, met aanspreekbare beheerders		één toegang als hoofdentree uitvoeren en gebruiken
Camera-toezicht	bij camera-toezicht: dik kenbaar maken		herkenbaar, duidelijk markeren
Communicatie	bewegwijzering en plattegronden: leesbaar en redundant		hoofdentrees en nevenentrees: duidelijk onderscheiden
	communicatiemogelijkheden voor hulpdiensten (mobiele telefoon), ook in ondergrondse ruimten	Toiletten	informatie over selectief afgesloten toegangen: kenbaar maken
	herkenbare, zichtbare en aanspreekbare uitvoerders van onderhoud		naast/boven deuren: duidelijk maken wat dames- en heren-toiletten zijn
	hoorbare audiotieve berichten, leesbare schriftelijke berichten	Uitgaanscentra	publiekstolietten: goed bewegwijzeren
	meldingsprocedures voor incidenten, klachten en onderhoud duidelijk maken		indelen in herkenbare zones
	veiligheidszaken/dossier: bijhouden en overdragen aan (nieuwel) gebruikers	Voorzieningen	grenzen van terrassen markeren
	verantwoordelijkheid voor beheer: duidelijk maken		beheer: duidelijk regelen, in vormgeving zichtbaar maken
Gangen	duidelijke structuur in hoofd- en nevenroutes	Winkelcentra	beheer: duidelijk maken
Gebouwen	als deze een naam hebben: naam duidelijk zichtbaar (en verticht) op de gevel		duidelijke hoofdvorm met oriëntatiemogelijkheden
	structuur van gebouwen: duidelijk en 'leesbaar'		goede oriëntatie: door bewegwijzering, routehiërarchie, vertichting, bestraling, herkenningpunten
	ont-ruimings- en reddingsplannen: duidelijk maken, regelmatig oefenen	Winkels	uitstapruimten: markeren en reglementeren
	gebouwdelen en ruimten: duidelijkheid over wat, waar en voor welk bedoeld gebruik is	Woonwijken	herkenbare indeling in buurten
Goederplaatsing	waardevolle goederen: merken en registreren		herkenbare publieke en private ruimte
Hondenuitlaatplaatsen	duidelijk begrenzen door hekwerk of hagen, duidelijk markeren (bordjes)		unieke verschijningsvormen: geven identiteit
Laad- en loszones	duidelijk afbakenen en herkenbaar maken		lineaire groene elementen (boomrij, haag): kunnen de leesbaarheid van de wijk vergroten
Parkeervoorzieningen	duidelijkheid over verantwoordelijkheid		
	duidelijk maken voor wie ze bedoeld zijn (ligging, materiaalsetting, afbakening)		
	duidelijke zonering en vakindelingen		
	inrichting van parkeerplekken: logisch en veilig bij uitstappen		
	routes voor voetgangers: duidelijk markeren		
	voorzien van bordjes 'buit eruit'		
Routes	bestemmelingen: duidelijk maken		
	bewegwijzering: leesbaar, duidelijk, uniform en redundant, ook voor vluchtroutes		
	dag- en nachtroutes: onderscheiden		
	duidelijke oriëntatie: o.a. door lineaire elementen		
	herkenningpunten en bewegwijzering: waar nodig		
	hoofd- en nevenroutes: duidelijke structuren, herkenbaar onderscheid		
	verschillende verkeersfuncties: duidelijk en herkenbaar onderscheiden		
	verwijzingen naar straat- en bedrijfsnamen: eenduidig en redundant		

Mogelijke maatregelen **Toegankelijkheid**

167

TOEGANKELIJK VOOR BEVOEGDEN, ONTOEGANKELIJK VOOR ONBEVOEGDEN

Achterpaden

bij voorkeur doordlopend (tuinen, schuren of een minimaal 1,80 meter hoog) minimaal 1,50 meter breed, recht en zonder scherpe hoeken, knikken of afkappingen niet als ontsluiting van het woongebied, maar alleen voor tuinen en 'achterom' niet combineren met fietspaden of wandelroutes

voor meer dan tien woningen minimaal 1,80 meter breed, afsluitbaar (transparant hek)

Afvalopslag

gebruik van afvalbakken: stimuleren door ontwerp en plaatsing
verrijdbaar of demoniabel

afvalbergingen: buiten bereik van publiek

Bedrijven

panden beveiligen: volgens risicoklasse-indeling voor bedrijven en instellingen
parkeren: zo veel mogelijk op eigen terrein of gemeenschappelijk terrein

Bedrijventerreinen

aantal vluchtroutes voor onbevoegden: beperken
afwegen: goede ontsluitingsstructuur voor gebruikers geeft makkelijke

vluchtmogelijkheden voor daders

bedrijventerrein bereikbaar per openbaar vervoer, loopafstanden maximaal 800 meter
buitenvoerpad: afscheiden van de openbare weg, hekwerk minimaal 1,80 meter hoog
containers buiten: afsluitbaar, verankerd op minimaal 10 meter van bebouwing

[Incl. Luitfels]

het aantal toegangen tot de kavels van bedrijven: zo mogelijk beperken tot één
individuele kavels: omheinen indien nodig, zo mogelijk met natuurlijke grenzen
(water, groenzones)

Bergringen

bij woningen: alleen toegankelijk voor bewoners

Binnenterreinen

afsluitbaar of eenvoudig afsluitbaar te maken

Bouwterrainen

afsluitbaar

laden en lossen op bouwterrein, bouwverkeer mag reguliere verkeer niet hinderen
opslag van materialen: op bouwterrein, niet daarbuiten

Daglichtkoppels

beveiligen tegen inbraak: inladen bereikbaar van poly-carbonaat (volgens NEN 5087)
met doorklimbeveiliging: als ze opengezet kunnen worden
van buitenaf niet op eenvoudige wijze demonteerbaar

Daken

bij platte daken: brede dakoverstekken (minimaal 50 cm) tegen optimizing
luf(fa)s/afdakjes: zo beschieden mogelijk, zonder opklimmogelijkheden,

schuin aflopend

onopklimbaar door anti-klimranden

onopklimbaar via hemelwaterafvoeren of nabijstaande objecten

zadeldaken: met een hellingshoek van minimaal 30 graden

Fietsenstallingen

afsluitbaar, drie minuten inbraakverend

bij fietsenkelders: toegangen op maatveld

fietsenrekken: waaraan fietsen kunnen worden vastgeketend

toegangsdouren: zektsluitend, van binnenuit zonder sleutel te openen (vluchtdeur)
wanden en dak: niet kwetsbaar voor brandstichting

Gangen

afsluitbare tussendeuren: kunnen toegankelijkheid reguleren

na toegangen: zo kort mogelijk, niet doordlopend

vormgeving en uitvoering: volgens Handboek voor Toegankelijkheid

Gebouwen

gebouwdelen) afsluitbaar waar nodig, zo nodig een inbraakalarm installeren
korte routes (tussen ingang en hoofdreceptie)

maatvoering en uitvoering ondergrond: mede afstemmen op onderhoudsmaterieel
onderhoud: op reguliere tijden of in avond/nacht, afhankelijk van hinder

toegankelijkheidssector: volgens Handboek voor Toegankelijkheid

Gewels

brievensbussen: achter de brievenleuf een afsluitbare stalen kast
geldkluizen: benaderbaar door geldtransporteurs, niet achteraf gelegen
gevelopeningen: met hang- en sluitwerk van voldoende kwaliteit (PKVW)

gevels onbereikbaar maken: door een strook moeilijk doorringbare beplanting
hemelwaterafvoeren: tot minimaal 2 meter hoogte in staal (PVC is brandgevoelig)

inbraakverendheid: bereikbare gevelelementen minimaal 3 minuten
(Klasse 2 NEN 5096)

opklimbaarheid en insluisbaarheid: onmogelijk maken
ramen: mogen niet makkelijk bereikbaar zijn vanuit de publieke ruimte

Goederenplaatsing

waardervolle goederen: moeilijk bereikbaar maken, in inbraakverend compartiment
waardervolle goederen: op een hoger gelegen verdieping of centraal in gebouw plaatsen

Hekken

mooi vormgeven, vandaalbestendig en robuust

onopklimbaar: openingen maximaal 15 centimeter

op routes: door hulpdiensten snel te openen, doorgang minimaal 3 meter breed
zelfsluitend, van binnenuit zonder sleutel te openen

Hondenuitlaatplaatsen

goed bereikbaar (ca. 5 minuten van woningen)

Hoogteverschillen

overbruggen volgens Handboek voor Toegankelijkheid

Hulpdienstenvoorzieningen

hulpdiensten: moeten terreinen en gebouwen dicht kunnen naderen

noeduitgangen: aansluitende paden verhard, breedte minimaal 1,10 meter
opstelmogelijkheden voor voertuigen: voldoende dicht bij gebouwen

snelle en korte evacuatiemogelijkheden: naar herkenbare verzamelplaatsen buiten
voor hulpdiensten: zo nodig een separate toegang

vrije doorgangshoogtes: minimaal 4,20 meter

Installaties

onbereikbaar voor onbevoegden

Laad- en losszones

aan de achter- of zijkant van kavels

capaciteit voldoende, geen overlast van wachtend vrachverkeer
scheiden van voetgangers- en fietsroutes

Objecten/automaten

automaten: tenminste 3 meter buiten de looproute

objecten: kunnen gewenste publiekstromen sturen

Opslag

opslag van brandbaar en giftig materiaal: vermijden/beperken/beveiligen

buitenvoerpad: is kwetsbaar voor brandstichting

indien buiten: afscheiden van de openbare weg, omhield
van brandgevoelig materiaal (pallets, emballage): niet binnen 10 meter van een gevel.

Parkeergarages

afsluitbaar en alleen voor bevoegden te openen (bijvoorbeeld met een pasje/kaartje)

bij woningen: alleen toegankelijk voor bewoners

Parkeerterreinen

bij winkelcentra op compacte parkeerterreinen: dicht bij de hoofdentrees
doorgaande langzaamverkeersroutes: langs de rand, niet ervoverheen

TOEGANKELIJK VOOR BEVOEGDEN, ONTOEGANKELIJK VOOR ONBEVOEGDEN

Parken

afsluitbaarheid in avond/nacht: kan een optie zijn

Routes

aansluitingen van onderlinge routes: optimaliseren

alternatieve routes: mogelijk maken en deze kenbaar maken

doelopende wegen: zijn niet wenselijk

hellingen voor rolstoelgebruikers: met anti-skate laag

kruisingsen van tegengestelde publieksstromen: zo mogelijk vermijden

looproutes: volgens Handboek voor Toegankelijkheid

looproutes: vrij van fietsenrekken, uitstallingen o.d.

nachtroutes: in aantal beperken

onderhoud: op reguliere tijden of in avond/nacht afhankelijk van hinder

publieksroutes: niet over of door laad- en loszones

roudebarrrières (paaltjes, pollars of slagbomen): niet hinderend voor hulpdiensten

routes voor hulpdiensten: tenminste twee 5,50 meter brede toegangswegen

smalle stegen: zijn niet wenselijk

zitbanken, afvalbakken en overige obstakels: buiten de looplijnen plaatsen

Ruimten

afsluitbaar waar nodig

geen verstopteplekken voor pakkettes of afval

maatvoering en uitvoering ondergrond: mede afstemmen op onderhoudsmaterieel

plekken voor ongewenst verdrif: minimaliseren (bijv. geen missen, hangplekkn)

publiekstolletten: toegankelijkheid reguleren

ruimten met waardevolle objecten: een inbraakwerendheid van 5 minuten

selectief afsluitbaar: op tijden wanneer ze niet worden gebruikt

sleutels met certificaat: ten minste bij de hoofdtoegangsdeur en compartimenten

Scholen

bij gebruik door andere organisaties: compartimenteren en in delen afsluitbaar

delen die niet zichtbaar zijn vanuit de publieke ruimte: ontoegankelijk maken

ingangen beperken: één hoofdingang en een minimum aan overige ingangen

schoolorreinen duidelijk afsakken (hek, haag, moeilijk toegankelijke beplanting)

tussen evenuele dependances: korte routes

Schoolpleinen

geen openbare (doorgaande) routes over schoolorreinen

objecten: niet in loop- of vluchtroutes

omheinen: met transparante omheining, min. 1,80 meter, max 2,50 meter hoog

indien gewenst: toegankelijk voor buurtbewoners voor sport, spel en ontmoeting

Speel- en ontmoetingsplekken

voor diverse leeftijdsgroepen: fysiek van elkaar scheiden

Sportaccommodaties

douches: afsluitbaar (zo nodig in combinatie met open doucheruimte)

toestellenbergingen: van binnenuit te openen

Sportparken

kantines: langs doorgaande routes door het park

Stijpunten

bufferruimte voor (rol)trappen en liften: tenminste 3 meter

op roltrappen: routes voor gaanders en staanders markeren

trappen en hellingen: volgens Handboek voor Toegankelijkheid

Straatmeubilair

bankjes op routes die ouderen veel gebruiken

geen slaapmogelijkheden of andere vormen van ongewenst gebruik

Terrassen

begrenzingsen: markeren met plantenbak of balustrade o.d.

omheining indien gewenst: 0,80-1,20 meter hoog

opslag van stoelen en tafels: buiten looproutes

terrassen: niet op looproutes

Terreinen

beschermen tegen inbraak (bijv. hoog hek)

veiligheidsbarrières: waar nodig om ongeautoriseerde toegang te beperken

Toegangen

aan achter- en zijkanen van gebouwen: afsluiten

afsluitbaar tijdens 'stille' uren: gebruikerstromen gelijkmatig verdelen

breedte afstemmen op drukste momenten (66 personen/minuut/meter)

door formeel toezicht te controleren en af te sluiten

gebruik van sleutels (wie, wanneer, waar) regelen (beveiligingsprocedures)

geen hoogteverschillen (toegankelijkheid voor o.a. hulpdiensten)

in aantal beperken, afstemmen op gebruiksiintensiteit

Tunnels en onderdoorgangen

slagvaste armaturen: op minimaal 2,70 meter hoogte

voor fietsers en voetgangers: alternatieve routes mogelijk maken op stille uren

Uitgaanscentra

bewaakte (brom)fietsenstallingen: in de buurt (max. 250 meter)

bewaakte parkeergelegenheden: in de buurt (max. 250 meter)

openingstijden bewaakte stellingen: afstemmen op openingstijden horeca

taxistandplaatsen: met hekken ter vorming van wachtrijen

toegankelijk: bij voorkeur alleen voor langzaam verkeer, taxi's, ov en hulpdiensten

Vluchtroutes

afstemmen op gebruiksiintensiteit

Voorzieningen

bij voorkeur centraal in de wijk, clusteren

publiektrekkende voorzieningen: aan de rand van de wijk

Winkelcentra

afsluitbare toegangen: te openen door politie en brandweer bij stroomuitval

delen zonder doorgaande functie: uitvoeren als afsluitbare passage

goederen- en waardetransport: logistiek optimaliseren

juweliers en audio/video winkels: centraal in het gebied (langere vluchtweg)

parkeergranges: naast, op of onder het centrum, met directe loopverbindingen

toegangen tot bankkantoren: centraal in het gebied (langere vluchtweg)

toegangen: in aantal beperken tot 1 of 2

winkelcentra: bereikbaar per openbaar vervoer

Winkels

entrees en andere gevelopeningen: beveiligen tegen inbraak

bufferruimte: tussen gevels en publieksstromen

kassaplatsing: zodanig dat geen 'kassagreep' mogelijk is

puien: zo nodig beschermen met anti-ramkraakpaaltjes

stortkuisjes: voor contant geld

toegangen laad- en loszones: niet opvallend en afsluitbaar

Woningen

achterkant: ontoegankelijk voor onbevoegden (gesloten bouwblok, hekken)

erf: aan de voorkant (tussen 2 en 5 meter diep, hoekwoning ook met erf aan zijkant

erfascheidingen: hoogte 1,80 meter, aansluitend op woning en/of berging

hang- en sluitwerk: volgens PKVW

parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers: dichtbij woningen

toegangen: minimaal één aan de voorkant

Woongebouwen

routes tussen parkeerplaatsen en toegangen: kort

gemeenschappelijke toegangen: afsluitbaar

Woonwijken

meer dan 500 woningen: maximaal twee tot vier hoofdontsluitingen voor voertuigen

nieuwe woonwijken: zo mogelijk laten aansluiten op bestaande wijken, zonder

barrières

tot 500 woningen: maximaal één of twee hoofdontsluitingswegen voor voertuigen

ESTHETISCHE KWALITEIT, FUNCTIEAANBOUD, ONDERHOUD • ESTHETISCHE, TECHNISCHE EN SOCIALE DOURZAAMHEID

Achterpaden

tuinatscheidingen: in vormgeving op elkaar afstemmen

Avatopslag

avtal- en vulkuisorganisatie: adequaat regelen en beheren

avvalbakken: bij toegangen, verblijfsplekken en langs routes, voldoende in aantal

avvalbakken: met vlamdovende eigenschappen, bijvoorbeeld zand op de bodem

containers buiten: op minimaal 2 meter afstand van wegen en hekwerken

containers: makkelijk te onderhouden door goede vorm en uitvoering

containers: opstielruimte reserveren, bij voorkeur inhandig

containers: zo plaatsen dat overlast, stank en lawaai wordt vermeden

Bedrijventerreinen

afschiedingen: op en rond het terrein zoveel mogelijk natuurlijk (water, groen)

eventuele bedrijfsverzamelgebouwen: op strategische punten

indien nodig: niet-actieve delen van het bedrijventerrein afsluiten

lijst met meerdere functies, ook detailhandel

onaantrekkelijke functies in werkgelieden, aantrekkelijke functies/gebouwen in

representatieve zones

zo mogelijk ook woningen in het gebied (minimaal per twee geclusterd)

Binnen terreinen

Indelen: zodanig dat geen voetbal of basketbal mogelijk is

Inrichting: niet kwetsbaar voor vandalisme en buurtoverlast

Bouwterrainen

Begrenzingsen: attractief maken voor omwonenden en publiek

bouwterrainen: omheinen/begrenzen

extra beheer tijdens bouwfase: expliciet regelen

kunstprojecten tijdens bouwfase: voor informatie en aantrekkelijkheid

opslag van materialen: niet buiten het terrein

Buitenruimte

aantrekkelijk: voor zoveel mogelijk gebruikersgroepen, geen mono-gebruik

'lege' ruimtes: tijdgeleijk inrichten en beheren

markeringen: attractief, bijvoorbeeld met bestrating en beplanting

'onveilige' functies op 'veilige' plekken, 'veilige' functies op 'onveilige' plekken

verkeer en verblijf: waar mogelijk combineren

voetgangersgebieden: levendig, met verschillende activiteiten

Decoraties

muurschilderingen, beelden e.d.: geen negatieve symboliek (bijv. geweld, verval)

kunst, planten, reclame e.d.: kunnen bijdragen aan 'vriendelijke' sfeer

kunst: kan als communicatiemiddel worden gebruikt

Fietsenstallingen

bij voorkeur: direct naast hoofddoorgangsroutes

collectieve fietsenstallingen in woonstraten: als er geen privé-stallingen zijn

fietswrakken: regelmatig verwijderen

voldoen aan: eisen Fietsparkeer (Fietsersbond)

Gebouwen

binnenverlichting: naar buiten taken uitstralen

functiemenging: geeft meer levendigheid en aanwezigheid van mensen

geen smalle steegen tussen gebouwen

in de plint: ruimten met uitstraling en sociale ogen (receptie, vergaderkamers e.d.)

indien gewenst aanlichten: geeft sfeer en zichtbaarheid

Gevels

bij grote oppervlakken met ramen: bosschages planten (schade door ballen beperken)

duidelijke rooklijnen: zodat de straat een rustig en overzichtelijk beeld geeft.

gevels: vlak, geen nissen, inspruingingen, uitstulpingen (vrm rondhagen, vandalisme)

grote blinde muren: onaantrekkelijk voor graffiti (bijv. door klimplanten of

grote stenen)

grote glazen puien: zijn duur om te vervangen, overweeg separatie in kleinere delen

op gevels: eenvoudig te reinigen materialen, graffiti-werende coating
veiligheidsbeglazing: volgens NEN 3569 tot een hoogte van circa 1,40 meter
zo mogelijk: geen luifels of afdakjes (ongewenste hangplekken)

Groen

bij nieuwbouw: bestaand groen zo mogelijk handhaven

blokgroen: goed te onderhouden, onderhoud opnemen in beheerplannen

blokgroen: met lage beplanting en/of solitaire bomen

buurtgroen: goed te onderhouden, onderhoud opnemen in beheerplannen.

buurtgroen: voor jonge kinderen (spelen), bankjes voor ouders

groene plekken: verspreid in de woonwijk voor spelen en recreëren

niet in nabijheid van criminaliteitsgevoelige functies (bv. coffeshops, disco's)

wijkgroen: centraal of aan de rand, voor multifunctioneel gebruik

wijkgroen: met ontmoetingsfunctie voor jongeren, sport en spel

zwerfvull en hondenvoer: regelmatig verwijderen

Hangplekken voor jongeren

op voor jongeren aantrekkelijke plaatsen aanleggen, in overleg met jongeren

Hekken

bijzondere vormgeving kan een accent geven

Hondenuitlaatplaatsen

duidelijk scheiden van speelplaatsen, goed te onderhouden (machinaal reinigen)

Installaties

volgende loze leidingen in het gebouw aanleggen: voor later gewenste installaties

Interieur

Inrichting en materiaalgebruik: attractief (zie materiaalgebruik)

onderhoudsvriendelijk maken: beperkt kleine objecten, smalle doorgangen e.d.

Lockers/kuisjes

indien gewenst: gescheiden voor diverse doelgroepen (bijv. leerlingen en leraren)

Materiaalgebruik

afstemmen: op eventuele problemen die verwacht worden

afweging bewust maken: tussen robuust of juist kwetsbaar ogend

duurzame materialen toepassen: langere tijd houdbaar, niet modegevoelig

geschikt: voor bedoeld gebruik

kleinere delen of geleiding van wanden: maakt makkelijke vervanging mogelijk

materiaalgebruik: afstemmen op onderhoud: bijv. op ladderhoogte een

materiaalovergang

materialen: niet verkleurend of vervagend onder invloed van licht en weer

materialen: reparatiebaar met oorspronkelijke kwaliteit

niet besmettelijk (aanslag, loopvull, kauwgum)

op kwetsbare plaatsen: bestand tegen brand, inbraak, vandalisme en graffiti

oppervlakken: snel schoon te maken (ook van kauwgum, aanslag, graffiti)

en te vervangen

snel leverbare materialen (voor langere periodes) toepassen

Objecten, automaten

gebruiksgemak van automaten: moet goed zijn (gebruiksgemak geeft irritatie)

graffiti: snel verwijderen

makkelijk te onderhouden

onaantrekkelijk maken: voor graffiti en vandalisme

Onderhoudsmogelijkheden

centraal meldpunt instellen: voor klachten, incidenten en slecht onderhoud e.d.

detectie en melding van incidenten: expliciet regelen

In een vroeg stadium van het ontwerp: inventariseren hoe onderhoud kan worden

gedaan (machines e.d.)

onderhoud op rustige uren: geeft minder overlast en zorgt voor toezicht

onderhoudsklachten: snel afhandelen

onderhoudswensen: vastleggen in beheerplan, inclusief onderhoudsnormen

ongewenste graffiti: snel verwijderen

opslag van onderhoudsmateriaal (werkkasten), makkelijk bereikbaar voor bevoegden	objecten vandalismebestendig en goed te onderhouden
regelmatig inspecties: op vervul en vervulling	voldoen aan wettelijke regeling: Besluit Veiligheid van Attractie- en Speeltoestellen
reparaties: snel afhandelen (normtijd afspreken)	voor jonge kinderen: met zitbanken voor toezichthoudende ouders
schoonmaakactiviteiten bundelen: geeft minder overlast	voor kinderen en jongeren: afschermen op de behoefte
uitvoering onderhoud: mag geen schade veroorzaken	voor oudere kinderen: sport en spel, voetbal, plein, grasveld
Opslag	voor peuters/kleuters: niet langs water en fiets/autopaeden
buitenopslag: verhoogt interesse voor inbrekers	Spooraccommodaties
palletopslag: niet te hoog (niet meer dan 2 meter hoog), op gemarkeerde plekken	kleedkamers en douches: regelmatig schoonmaken, personeel zichtbaar aanwezig
Parkeervoorzieningen	kleedkamers: met daglicht via bovenlichten of lichtkoepels
bij voorkeur voor bewoners: op eigen erf	verhuifuncties van entreehallen: vergroten (zitjes, automaten, bar e.d.)
volgens NEN 2443, ESPA, EPQS, Keurmerk Parkeren Verpan	Sportparken
Parken	liever kleinschalig binnen de bebouwde kom dan grootschalig daarbuiten
aantrekkelijke, recreatieve dagroutes er door heen	voorkeur voor: meerdere kleine parkeerplaatsen (in nabijheid kantines)
fiets- en wandelroutes: zo veel mogelijk combineren	in plaats van één grote
Publieksruimten	Stijlpunten
afvoermogelijkheden in vloeren: voor vuil water (putjes)	liften: transparant/translucient en van binnen goed verlicht
een zo glad mogelijk detaillering: voor makkelijk onderhoud	Straatmeubilair
geen 'effen' vloeren: daarop is alle vervulling te zien	bankjes: op afstand van woningen zodat overlast beperkt is bij gebruik als 'hangplek'
hoeken tussen vloer en wanden/kolommen: afschuthen/afronden	bankjes: zodanig plaatsen dat ze niet aantrekkelijk zijn als hangplekken
hoogte afstemmen op oppervlakte (minstens 3 meter)	geen muurtjes, maar smalle balustrades (geen zit/hangplek)
horizontale randen, richels, vlakken e.d.: vermijden (vrm drugsgebruik en vervuiling)	geen verzamelplaatsen van zwerfvuil, geen obstakels bij schoonmaken
publiekstalietten: in aantal voldoende, vandalismebestendig, met rookdetectie	kleine objecten (orlivenbus, zitbank en afvalbak), zo mogelijk combineren
stootranden: op hoeken en kolommen	materiaal: vandalismebestendig en goed te onderhouden
vloeren: bij voorkeur met een zo glad mogelijk oppervlak (stroef genoeg om op te lopen)	atratmeubels op plekken waar dit kan worden gemoiveerd: door verwacht gebruik (pleinen, parken)
zo mogelijk: meubilair fixeren (vrm onbedoeld gebruik)	straatmeubilair: duurzaam en attractief
zo veel mogelijk op maaiveld / in plint	zitmogelijkheden: concentreren op terrassen
Routes	Toegangen
dagroutes: niet schijnvuldig (inrchten, gebruik bij nacht onnoedigen	brievensbus, bel, inrctcom, buitenlamp, naambord e.d.: vandalismebestendig
dagroutes: recreatief en aantrekkelijk	in deuren of direct naast deuren: inbrakkerend glas
doorstromassen en primaire fietsroutes: als nachtroute (inrchten	stallingsmogelijkheden voor (brom)fietsen): dichtbij
in functionele (fiets)looproutes: geen tunnels, viaducten, onderdoorgangen	toegangen zelf: onaantrekkelijk maken voor het plaatsen van (brom)fietsen e.d.
looproutes: langs levendige straten, niet door steegjes	toegangsruimten: licht en ruim
voeipaden: in aantal zodanig dat het aantal gebruikers niet te klein wordt	Tunnels en onderdoorgangen
publieksroutes: niet over of door laad- en loszones	geen monogebruik: door alleen voetgangers of alleen fietsers
Ruimten	in onderdoorgangen: geen woninginrees en bergingsdeuren
akoestiek: afstemmen op gebruik, zonodig met akoestische maatregelen	inrcteur: lichte kleuren, graffitiwerende coating, eenvoudig te reinigen
enige mate van overdimensivering voor flexibel gebruik is wenselijk	liever voor snelverkeer, niet voor langzaam verkeer
geen hoeken en nissen waar onderhoudsmachines niet bij kunnen	voor langzaam verkeer: minimaal 5 meter breed en 3 meter hoog
hoogte/breedteverhoudingen: prettig en ruimtelijk	Uitgaanscentra
in te stille ruimten: indien gewenst achtergrondgeluid toevoegen, muziek of natuurgeluid o.l.d.	een gevarieerd aanbod tijdens de avonduren
ondergronds: zo licht en ruim mogelijk	voldoende aanbod van openbaar vervoer tijdens de avonduren
vorm en inrichting: op menselijke maat	voldoende publiekstalietten
Scholen	Verlichting
geluidsoverlast voor omgeving: beperken	armaturen: snel reparaceerbaar, slagvast op minimaal 2,70 meter hoogte
objecten op schoolpleinen: mogen geen verzamelplaats voor zwerfvuil zijn	Voorzettingen
schoonmaakacties: op school en in de buurt houden	aantal parkeerplaatsen en fietsstalmogelijkheden: in overeenstemming met gebruik
voldoende pauzevoorzieningen (eten, drinken): om overlast in de omgeving te beperken	bij voorkeur: menging van functies
voldoende ruimte voor (brom)fietsenstallingen	ontmoetingsfuncties: voor ouderen en jongeren, al of niet in nabijheid van elkaar
Speel- en ontmoetingsplekken	ruimte: voor toekomstige en/of veranderde wensen (reacpaciteit)
gescheiden: voor leeftijdsgroepen afstemmen op verwacht gebruik	Winkelcentra
inrchten: met duurzame materialen, die niet kwetsbaar zijn voor vandalisme	hoog afwer kingsniveau, aantrekkelijke uitstraling
	in parkeergarages: plekken reserveren voor personeel dichtbij werkplek
	toezicht en onderhoud: goed organiseren

Mogelijke maatregelen **Aantrekkelijkheid**

ESTHETISCHE KWALITEIT, FUNCTIEAANBOD, ONDERHOUD • ESTHETISCHE, TECHNISCHE EN SOCIALE DOURZAAMHEID

Winkelgebieden

etages: verlichten, ook buiten winkeltijden

In combinatie met woningen: bewoners eigen compartimenten in parkeergarages

In combinatie met woonoppervlakte: deze groter dan 2x oppervlakte winkelvloer

zo mogelijk: woningen boven winkels (met zicht op het gebied)

Woningen

aan de voorkant: geen 'ogekleppen', zoals schuifjes of uitspringende entrees

bij laagstand: de suggestie van bewoning geven (jordijnen, tuinonderhoud)

lege woningen: tijdelijk verhuren of een andere gebruiksfunctie geven

Woongebouwen

een huismeester per bouwblok of gedeelte daarvan: voor toezicht en onderhoud

geen functieleuze plekken in algemene ruimten

op maatveld: zo mogelijk ook woningen

toegangen: afsluitbaar met goed toezicht en beheer

woningen in de plint aan de achterkant: met een tuin of terras over gehele breedte

woningen in de plint aan de voorkant: met erf van 2 tot 5 meter diep over

gehele breedte

Woonwijken

bij nieuwbouw: zo mogelijk eerst openbare ruimte aanleggen, dan woningen bouwen

buurtschoonmaakacties: organiseren

centraal of aan de rand: een groengebied, met multifunctioneel gebruik (spelen, wandelen)

garages, bergingen: in kleine concentraties (max. 10 garages, 20 bergingen)

geen concentratie van overlastgevende functies (nachtcabrio bars, disco's)

geen kleine 'rest-ruimten' zonder functie (snippergroen)

huisafvalverzamelplaatsen: bij voorkeur ondergronds

na oplevering woningen: de openbare ruimte weer optimaliseren

opgeleverde delen van nieuwbouwwijken: niet ontsluiten via braakliggende

bouwterrainen

recreatiemogelijkheden: in de buurt

onleuke elementen: maken woonwijken en buurten herkenbaar

variëteit: in clusters, woningtypes, grootte, prijsklasse, eigendom, bouwhoogte

voldoende groene plekken: o.a. voor speelruimte